

BİRSEY WUMAR VE İVAN KRİLOV'UN FABLLARINA KARŞILAŞTIRMALI BİR BAKIŞ

Elif Sakut¹

Makale Bilgisi	Özet
DOI: 10.35452/caless.2020.34	
Anahtar Kelimeler	
Fabl Birseyy Wumar İvan Krilov Karşılaştırılmalı Edebiyat Hiciv	Bu çalışmanın amacı, ilk Çerkez fabl yazarı olan Birsey Wumar ve Rus fabl yazarı İvan Krilov'un fabllarının metinlerarasılık bağlamında karşılaştırmalı yöntemle incelemektir. Yapılan analiz komparatistik çalışmalardan "motif" ağırlıklı yapılmıştır. Ele aldığımız fabllar ile farklı iki toplumun edebi, kültürel ve toplumsal özellikleri belirlenecektir. Yapılan inceleme ile hem Çerkez edebiyatında hem de Rus edebiyatında önemli bir yere sahip olan bu iki yazarın fabllarında kahramanları üzerinden vermeye çalıştığı ahlaki derslerin benzerlikleri ve farklılıkları karşılaştırılacaktır. İncelenen fabllarda güçlü ve zayıf hayvan grupları birlikte yer almaktadır. Zayıf hayvanlar nazik, duyarlı, birbirine yardım ederken, güçlü yarıcılara olumsuz nitelikler verilmektedir. Birsey'in fablları ahlaki sonla sona erer. Bu durum İvan Krilov'un fablları ile Birsey Wumar'ın fabllarının benzerlikleri olduğunun bir göstergesidir. Dolayısıyla bu çalışma, Birsey Wumar ve İvan Krilov hakkında metinlerarasılık bağlamında yapılacak ilk araştırma olması açısından önemlidir. Fabl ustası olma yolunda ilerleyen Birsey Wumar'ın yaratıcılık süreci, fabllarının dönemin yazım dünyasındaki yeri ve önemi, İvan Krilov'un fablları ile vermek istediği mesaj gibi unsurlara değinilmesi çalışmamızın kapsamını oluşturmaktadır. Çalışmamızda, Çerkez Edebiyatında önemli bir rol oynayan fakat ülkemizde yeterince tanınmayan Birsey Wumar'ın fablları tanıtılmıştır.
Gönderim Tarihi: 11.11.2020	
Kabul Tarihi: 04.12.2020	
Yayın Tarihi: 26.12.2020	

A COMPARATIVE VIEW OF BİRSEY WUMAR'S AND İVAN KRİLOV'S FABLES

Article Info	Abstract
DOI: 10.35452/caless.2020.34	
Keywords	
Fable Birseyy Wumar İvan Krilov Comparative Literature Satire	This study aims to analyze first Circassian fable author Bersey Wumar and İvan Krilov's fables comparatively in the context of interlinking. The analysis will be based on the "motive" from the comparative studies. The literary, cultural and social characteristics of the two different societies will be determined with the fables we are addressing. The strong and weak animal groups take place together in the analyzed fables. Weak animals are gentle, sensitive, helping each other, while strong predators are given negative qualities. Birsey's fables end with a moral end. Therefore, the similarities and differences of the messages that these two writers who have an important place in both Circassian literature and Russian literature are trying to convey through the heroes will be compared. Therefore, this study is important in terms of being the first research to be done in the context of interlinking about Bersey Wumar and İvan Krilov. The creative process of Bersey Wumar, who is on his way to becoming a fable master, the place and importance of his fables in the writing world of the period referring to elements such as the message İvan Krilov wants to give with his fables will constitute the scope of our study. In our study were introduced the fables of Bersey Wumar who played an important role in Circassian Literature but weren't recognized enough in our country.
Received: 11.11.2020	
Accepted: 04.12.2020	
Published: 26.12.2020	

APA'ya göre alıntılama: Sakut, E. (2020). Birsey Wumar ve İvan Krilov'un fabllarına karşılaştırmalı bir bakış. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 2 (2), 651-659.

Cited as APA: Sakut, E. (2020). A comparative view of Birsey Wumar's and Ivan Krilov's fables. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences (CALESS)*, 2 (2), 651-659.

¹ Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye, elif_sakut@hotmail.com

1. Giriş

Türk Dil Kurumunun sözlüğünde fabl “Kahramanları çoklukla hayvanlardan seçilen, sonunda ders verme amacı güden, genellikle manzum hikâye, öykünce” olarak tanımlanırken (2005) Rus sözlük bilimci ve dil bilimci Vladimir Dal (1801-1872) fablı hayvanları ve hatta cansız varlıkları konu alan mecazî bir hikâye olarak tanımlanmıştır (Dal, 2001, s. 91).

Çerkez edebiyatında fabl türünün oluşumu ve gelişimi XIX. yüzyıldan itibaren sözlü edebiyatın ve Rus edebiyatının etkisi altında gerçekleşmiştir. Çerkez yazarlar için fabl sadece ahlaki ders veren ve günlük edebiyatın bir türü değil, aynı zaman da hacim olarak küçük, ancak içerik olarak felsefi ve hicivle bezenmiş öğretici bir materyale benzetilebilir (Borisovna ve Gupsesheva, 2017). İlk Çerkez fabl yazarı, aydın, dil bilimci Bırsey Wumar (Çer:Бэрсей Умар, Rusça: Умар Хапхалович Берсей) 1807 yılında Майкоп yakınlarında Abazeh mezralarından birisinde doğmuştur. Yaşamını halkının eğitime adanmıştır. Çerkezcenin ilmî açıdan geliştirilmesinin gerekliliğini fark eden Bırsey Wumar, Çerkez dili alfabesinin oluşturulması üzerine çalışmıştır. Bırsey Wumar Arapça harf temelinde “Çerkez Dilinin Alfabe Kitabı” (Шэрджэсыбзэм и укварь / Букварь черкесского языка) eserini 14 Mart 1853'te Tiflis'te yayımlamıştır. Bu tarih, Çerkezler tarafından dil günü olarak kutlanmaktadır. “Çerkez Dilinin Alfabe Kitabı”nda dört bölümden oluşan dil bilgisi derslerinin yanında fabllar da yer almaktadır. Fablları içeren bölüm, öğrencilerin dil bilgisi bilgilerini pekiştirmesi amacıyla oluşturulmuş aynı zamanda didaktik materyal olarak da kullanılmıştır (Ramazanovna ve Vladimirovna, 2013).

Bırsey Wumar'ın *Vezir ile Ceguako*² (Визирь И Джегуако), *Genç Adam* (Мальчик), *İki Horoz* (Два Петуха), *Tüccar ve Berber* (Торговец и Брадобрей), *Kadın ve Tavuk* (Женщина и Курица), *İnsan ve Ölüm* (Человек и Смерть), *Kurt, Köpek ve Tilki* (Волк, Собака и Лиса), *Tilki ve Kurt* (Лиса и Волк), *Tavşanlar ve Tilkiler* (Зайцы и Лисы), *Arap* (Арап), *Demirci ve Şifacı* (Кузнец и лекарь) fabllarında Çerkez yaşamından kesitler, haklarından mahrum edilmiş insanların konumları, adalet arzusu, ahlaki ve felsefi konular yer almaktadır. Bırsey'in on iki fablının tamamının Arapçadan Çerkezceye çevirisi Zekokh U.S. (Зекох У.С.) tarafından yapılmış, dokuz fablı ise Hut Ş. H. (Хут Ш. Х.) tarafından Rusçaya çevrilmiştir.

² Ceguako: Şöleni idare eden, yöneten, törenleri başlatan kişi aynı zamanda ozan, efsane anlatıcısı ve halkın tarihçisidir. Mihail Mijayev, Madina Pashtova, *Çerkes Mitolojisi Ansiklopedisi*, Metropol Yayınları, Ankara, 2018, s.64.

Türkçe çevirisini yapmış olduğumuz fabllar sayesinde ülkemizde Çerkez edebiyatında bu türün tanınmasına katkıda bulunulmuştur.

Bırsey Wumar fabllarında, toplumsal yaşamdaki eşitsizliğin ve insanların kusurları üzerinde durarak hiciv ve mizah yoluyla olumlu bir değişim sağlamayı amaçlamıştır. Bu çalışmanın, karşılaştırmalı edebiyat ile ilgili literatüre, incelediği konu ve sonuçlar açısından önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Yöntem

1830'dan sonra gelişen 'karşılaştırmalı edebiyat' kavramı olarak bugünkü haline gelene kadar edebiyat incelemelerinde araştırmacılara yeni ufuklar açmıştır. Fransa'da terimi ilk kez Cuvier'nin Anatomie Comparée (1800) adlı eserinden esinlenerek Villemain kullanır (1827). Ampère'in kullandığı *histoire comparative* (karşılaştırmalı tarih) ifadesini çevirerek İngilizcede ilk kullanan Matthew Arnold olur (1848). Almanlar ise "Vergleichende Literaturgeschichte" (karşılaştırmalı edebiyat tarihi) terimini kullanırlar (Wellek-Warren, 1993, s. 31).

Karşılaştırmalı edebiyat kavramı 19. yüzyılda akademik bir disiplin ve eleştirel bir sistem olarak bir yapıtı değerlendirme ve karşılaştırma gereksiniminde ortaya çıkmıştır. Karşılaştırmalı edebiyat teriminde karşılaştırma, en az iki ögeden oluşmalı, edebiyat arasındaki benzerlik, farklılık ve yakınlık gibi ilişkiler incelenmelidir. "Karşılaştırmalı edebiyat; analogi, akrabalık ve etkileşim bağlarının araştırılması suretiyle, edebiyatı diğer ifade ve bilgi alanlarına ya da zaman ve mekân içerisinde birbirine uzak veya yakın durumdaki olaylarla edebî metinleri birbirine yaklaştırmayı amaçlayan yöntemsel bir sanattır. Bu edebî metinlerin birçok dile ya da kültüre ait olmaları; onları daha iyi tanımlayıp anlamak ve onlardan zevk alabilmek için aynı geleneğe ait bulunmaları yeterlidir." (Rousseau ve Pichois, 1994, s. 182).

Gürsel Aytaç, karşılaştırmalı edebiyatta araştırmacının görevini farklı dillerde yazılmış iki eseri konu, biçim ya da düşünce bakımından incelemek; benzer, farklı ya da ortak yanlarını tespit edip bu farklılıkları yorumlamaktır şeklinde ifade eder (Aytaç, 1997, s. 7). Farklı coğrafyalarda ve farklı yüzyıllarda yer alan yazarların eserlerini karşılaştırmalı edebiyat çerçevesinde incelemek mümkündür. Karşılaştırmalı edebiyat, "ortak konu" ve "motif" ağırlıklı yapılıdır. Öze, içeriğe, konuya dayalı incelemede "motif" en küçük konu birimidir (Aytaç, 2016).

Çalışmamızda edebî yapıtı bir metin olarak görüp öz bakımından irdelemeyi amaçlayan karşılaştırmalı edebiyatın "metne bağlı inceleme" yöntemi tercih edilmiştir. Çünkü "metne bağlı inceleme" yönteminde, edebî yapıtı bir metin olarak

görülüp öz bakımından irdelenmesi amaçlanmaktadır. Belirlenen fabllar motif ağırlıklı olarak incelenmiştir. Fabllardaki ana kahramanlar motifi oluşturmaktadır.

Ele almış olduğumuz çalışmada, yazarların fablları iki farklı dönem ve kültürden seçilmiştir. Biri Çerkez edebiyatının ilk fabl yazarı, aynı zamanda dil bilimci olan Bırsey Wumar'ın yazmış olduğu *Vezir ve Ceguako*, *Genç Adam*, *İki Horoz*, *Kadın ve Tavuk*, *İnsan ve Ölüm* adlı fabllarıdır. Bir diğeri ise fablları yediden yetmişe birçok kişi tarafından sevilerek okunan, Rus halkının sevgilerini göstermek için "Krilov Dede" (Deduşka Krilov) olarak adlandırdıkları İvan Krilov'un *Parnas*, *Talih ve Dilenci*, *Köylü ve Ölüm* adlı fabllarıdır. Farklı dönemlerde yazılmış olan bu fablların hem içerik hem de kahramanlar bakımından benzerlikleri dikkat çekmektedir.

Çalışmamıza konu olan Bırsey Wumar ve İvan Krilov'un fabllarının ana kahramanları merkez alınarak *farklı* noktalar belirlenmiştir.

3. Bulgular

Zaman içerisinde Rus, Çerkez, Bulgar, Makedon, Hırvat, vb. dillerde "basnya" olarak yerleşen fabl, Slav dillerinde kökeni Kilise Slavcasında "hikâye etme", "anlatma" anlamına gelen "bayat" kelimesinden türetilmiştir (Anikin, 2017).

Belokurova'ya göre, fabl, anlaşılır bir dil ile ifade edilen, ahlaki ders vermeyi amaçlayan, öğretici bir anlamı olan kısa anlatı türüdür. Fablin amacı, insan kusurlarıyla alay etmektir. Fablin karakterleri genellikle hayvanlar, bitkiler ve cansız varlıklardır (Belokurova, 2006).

Çerkez yazarlarından biri olan Bırsey Wumar fabllarını Arapça yazmıştır. Çalışmamızda fabllarından sekiz tanesi Türkçeye çevrilmiş ve analiz edilmiştir.

"Vezir ve Ceguako" adlı fablda Vezir ile Ceguako arasında geçen konuşmaya tanık oluruz. Vezir Ceguako'yu yanına çağırıp mezralarında yaşayan aptalların listesini yapmasını emreder. Ceguako ise listenin başına Vezirin ismini yazar. Bunu gören vezir çok kızar ve "Benim nasıl bir aptallığımı gördün?" diye hiddetle sorar. Ceguako boynunu eğerek "Büyük paralar verip kendinize hizmetçi aldınız. Sonra ise bu hizmetçiye birkaç bin verip alışveriş yapması için Hindistan'a gönderdiniz. Hizmetçininiz mezramızda ne akrabası, ne evi, ne de ailesi var. Eğer o senin paralarınla herhangi bir ülkede kalacak olursa onu nasıl bulursunuz?" der. Vezir ise "Peki ya dönerse?" diye cevaplar. Ceguako bu soruya ise "Aptalların listesinden sizin isminizi silip onun ismini yazarım." diye cevap verir.

Bu fablda, Vezirin aptallığı ile alay edilir onun toplumdaki yerine bile bakılmazken, Ceguako'nun akli yüceltilmektedir. Akıllı bir Ceguako zengin bir Vezirden daha fazla saygıyı hak etmektedir.

“Genç Adam” adlı fabl, yüzmeyi bilmeyen bir gencin suda boğulmasını konu alır. Oradan geçen bir adamdan kıyıya çıkabilmek için yardım ister. Adam yüzmeye bilmeden suya girdiği için çocuğa kızmaya başlar. Genç ise “E be insan, Allah sana can sağlığı versin! Sen ilk önce beni kurtar sonra öğüt verirsin!” der.

“İki Horoz” adlı fablda darı için kavga eden iki horozu anlatır. Kavgayı birisi kazanır. Diğeri korkup saklanır. Güçlü horoz evin çatısına çıkıp kanatlarını çırparak bağıra bağıra zaferini anlatırken göğese süzülen kartal onu yakalayıp götürür.

“Kadın ve Tavuk” adlı fablda bir dul kadının tavuğu konu edilir. Her gün altın yumurta veren tavuğa iki kat daha fazla yem verirsem günde iki altın yumurta verir diye düşünen kadın tavuğunu düşündüğü gibi beslemeye başlar ve sonunda tavuğun kursağı patlayıp ölür.

“İnsan ve Ölüm” adlı fablda ağır odun yükünden şikâyetçi olan adam "Böyle yaşayacağıma ölmek daha iyi." diye haykırmış ve "Sen bunu mu istiyorsun? Ben buradayım!" diye yanı başında belirivermiş ölüm. "Ben seni şu balyayı omzuma koymaya yardım etmen için çağırılmıştım." der adam.

“Kurt, Köpek ve Tilki” adlı fablda sağa sola bakan bir tilki ile dostça yürüyen köpek ve kurt konu alınır. Onlara yaklaşan tilki "Merhaba" der. Merhaba dedikten sonra "Arkadaş olmanız hoşuma gitti ancak nasıl arkadaş olduğunuzu anlayamıyorum." diye sorar. "O zaman dinle." diye söze başlar köpek: "Bu yanımda gördüğün kurt dün bizim ahıra girip bir kuzu çaldı. Ben onun arkasından koştum ama yakalayamadım, kuzu ise onda kaldı. Döndüğümde ise çoban beni dövdü. Yalnız ben suçlu değildim. Ondan sonra ise düşmanım ile dost oldum."

“Tilki ve Kurt” adlı fabl bir bahçeye giren tilki ve kurdu konu alır. Etrafı çevrilmiş bahçeden içeriye girmek için tilkiyle kurt bir delik ararlar ve bir yer bulup bahçeye girmeye çalışırlar. Fakat delik tilki için geniş, kurt için dardır. Bahçede birçok ürün olduğu halde tilki hiçbir şey yememiş çünkü geldikleri delikten geri dönmeleri gerektiği aklına gelir. Kurt ve tilkiyi gören bekçi sopasını alıp onları kovalamaya başlar. Tilki delikten kolayca geçerken karnını doyuran kurt orada sıkışır ve kurdu yakalayan bekçi onu öldüresiye döver. Kurt canını zor kurtarır.

“Tilki ve Kurt” fablı ahlaki açıdan düşünmeyi sağlar. Bir şey yapmadan önce, her şeyi tartmamız, düşünmemiz ve kibirli, açgözlü olmamamız gerektiği vurgulanır.

Her koşulda dürüstlüğü, ahlakı korumamız gerekir asla aptal bir kurt ve kurnaz bir tilki gibi olmamız gerekir.

“Tavşanlar ve Tilkiler” adlı fablda kartallar ve tavşanlar tartışıp savaşmaya karar verirler. Tavşanlar tilkilere gidip kartallara karşı savaşta yardım isterler. Tilkiler "Eğer biz sizin kim olduğunuzu bilmeseydik ve eğer sizin savaşmak istediklerinizi yeterince tanimasaydık size yardım etmeyi kabul ederdik." diye kurnazca cevap verir.

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Çalışmamızın bulgular kısmında bahsettiğimiz Birsey Wumar'ın fabllarında kibir (İki Horoz), boş konuşma (Genç Adam), aptallık, açgözlülük (Kadın ve Tavuk), açgözlülük (Tüccar ve Şifacı), beceriklilik, zekâ (İnsan ve Ölüm) konularını işlenmiştir. Edebi eleştirmen Timizhev belirttiği gibi "Çerkez fabllarında modern toplumun çeşitli kusurları alaya alınmaktadır." (Timizhev, 2013).

Vezir ve Ceguako adlı fablda Birsey'in göstermek istediği aklın varsa servet elde edebilirsin ama aklın yoksa servetini de anında kaybedebilirsin. Bu fabl Krilov'un *Parnas* fablındaki hicvi yansıtmakta aynı zamanda ahlak dersi de *Vezir ve Ceguako*'daki gibi fablın sonunda verilmektedir:

“Tüm cahil insanlara çok eski zamanlardan gelen

Bir düşünceyi hatırlatmak isterim.

Eğer kafa boşsa

Oraya akıl koyacak yer bulamazsın." (Krilov, 2014)

Genç Adam adlı fablda Birsey karakteri ustalıkla canlandırır. Genci hemen kurtarmak yerine ona ders vermeyi amaçlar. Burada Çerkezlerin büyüklerine ne kadar saygılı olduklarını anlamak mümkündür.

İki Horoz adlı fabl sadece dört cümleden oluşmaktadır. Bu fabl içerisinde birkaç ahlaki ders içerir, ahlak dersi fablın sonunda yer alır. Örneğin; fablın ahlak dersi "Bir tepeye tırmanmakla mükemmel olmayacaksın." (Іуащъхэм удэкӀуейкӀэ ин ухъункъым) ifadesi Çerkez dilinde günümüzde atasözü olarak kullanılır.

Birsey'in *Kadın ve Tavuk* adlı fablı, Krilov'un *Talih ve Dilenci* (Фортуна и Нищий) adlı fabldaki temaların içerik bakımından bire bir aynı olduğu gözlenmiştir. Fabldaki ahlaki ders "Açgözlülük kederin başlangıcıdır." (Жадность -всякому горю начало) Rus atasözünün teması Krilov'un fabllarında da yer alır. Birsey açgözlülükle ilgili "Açgözlü kısmetsizdir." (Нэпсейр насыпыншэщ) gibi atasözlerinin temalarını, cimrilik konusunu işlediği fabllarında kullanmıştır. Açgözlülük, kibir, aptallık

Çerkezler tarafından kınanır. Bu iki fabлда anlatılmak istenen olaya hemen giriş yapılmıştır.

Karabacak'ın tezinde (2015) "Talih ve Dilenci" adlı fabldan şöyle bahsetmektedir:

"Eski ve yırtık pırtık bir heybeyle dünyayı dolaşan bir dilenci konu alınır. Bu dilenci cepleri dolu olmasına rağmen gözleri bir türlü doymayan zenginleri düşünüp şaşırırken birden karşısına talih çıkar. Talih uzun zamandır ona yardım etmek istediğini söyler. Heybesini açtığı anda altın bulacağını, fakat heybesi yere düşerse her şeyin kül olacak söyler. Altınları heybesinde çok tutmaması gerektiğini, çünkü heybesi yırtık olduğu için altınların yere düşebilecekleri konusunda dilenciye uyarır. Dilenci heybesini açınca altınlar yağmur gibi yağar ve heybesi altınla dolar. Talih onu, durması gerektiği yoksa her şeyi kaybedeceği konusunda uyarır, fakat dilenci biraz daha, biraz daha derken altınlar heybesinden yere düşer ve her şey küle döner."

Birsey'in *Kadın ve Tavuk* fablında ve Krilov'un *Talih ve Dilenci* fablında cimrilik ve açgözlülük hicvedilmiştir. Fabllarda ahlak dersi fablın içinde yer alır ve Krilov, fablda anlatmak istediği olayı hemen giriş yaparak anlatmaya başlar.

Birsey'in *İnsan ve Ölüm* fablı özellikle sözlü folklorla dayanan bir türdür. Farklı zamanlarda ve toplumlarda fabl yazarlarının eserlerinde birçok fabl konusu tekrarlanır. Buna Birsey'in *İnsan ve Ölüm*, L.Tolstoy'un *Yaşlı Adam ve Ölüm* (Старик и смерть), Krilov'un *Köylü ve Ölüm* (Крестьянин и Смерть) fablları aynı konu üzerine oluşturulmuştur. Fakat Krilov fablı şiir formunda yazarken Tolstoy ve Birsey düzyazı olarak yazmıştır.

Birsey bazı fabllarını sonunda özetliyor gibi görünür, ana fikri en sonunda verir. Örneğin; *Kurt, Köpek ve Tilki* adlı fablın ahlak dersi şu şekilde sonlandırılır:

"Akrabana kibirli olma, düşmanınla dost olur." (Уи благъэ уемыпэгэкл – уи бийм благъэ хуэхъунщ.).

Ancak yazar Birsey fabllarında daha çok okuyucuların kendilerinin sonuç çıkarmalarına izin verir.

Kurt, Köpek ve Tilki fablında köpek dürüst ve sadık bir çalışanı temsil eder ancak aynı zamanda intikam almak için düşmana gider. Rus kültüründe köpek sadakatin sembolü olduğu için arkadaşlık temasını işlediği fabllarında Krilov da köpeğe yer verir. Kurt, Rus kültüründe kötülüğün, hunhar ve kana susamışlığın sembolüdür (Artemyeva, 2012). Birsey'in fabllarında en sık karşımıza çıkan kahramanlar hayvanlar kurt, köpek, tavşan, tilki ve tavuktur. Birsey insanların cahilliklerini,

hırslarını, aptallıklarını ve aç gözlülüklerini hayvan motifi ile fabllarında yer vermiştir. Makimov Çerkez fabllarındaki hayvanlar hakkında şöyle söyler: "Kurt, Köpek ve Tilki fablı çok ilginç, genellikle hayvan fabllarında görülmeyen insan ilişkilerini ortaya koyuyor" (Maksimov, 1968). Hayvan motifi kullanılırken benzetme yapılan hayvanın Çerkez kültüründeki özelliklerine dikkat etmiştir. Örneğin, hem Rus hem Çerkez hem de Türk kültüründe kurt motifi açgözlü bir niteliğe sahiptir. Diğer edebiyatlarda olduğu gibi Çerkez edebiyatındaki fabllarda tilki, kurnaz, sinsî, hünerlidir. Ancak Çerkez fabllarında tilki iki şekilde tasvir edilir bazılarında kazanan taraf olur, bazılarında yenilir, cezalandırılır ve kandırılır.

Tavşanlar ve Tilkiler adlı fablda kurnaz tilkiler rakibinin gücünü bildiği için tavşanlara yardım etmez. Bu fabldaki ahlak dersi, dürüst olmayan biriyle ittifak kurmayın sadece zor zamanınızda size ihanet etmez aynı zamanda sizin zayıflıklarınızı da kendi yararına kullanacaktır.

Fablda, güçlü ve zayıf hayvan grupları zıttır. Zayıf hayvanlar nazik, duyarlı, birbirine yardım ederken, güçlü yırtıcılara olumsuz nitelikler verilir.

Birseyy'in fablları ahlaki sonla sona erer. Bu durum İvan Krilov'un fablları ile Birsey Wumar'ın fabllarının benzerlikler gösterdiğinin bir kanıtıdır. İnsanların kusurlarını, toplumdaki ahlaksızlıkları kınayan fikirler özellikle kültür çalışmalarında atasözleri ile verilir (Ramazanovna ve Vladimirovna, 2013). Özellikle atasözü ve deyişlerle Çerkez halkının sözlü yaratıcılığı ile yakından ilgili olduğunu görüyoruz.

Sahip oldukları şeylerden asla memnun olmayan insanlar hakkında yukarıdaki *Kadın ve Tavuk, Talih ve Dilenci* fablları anlatılır, Çerkezlerin sözlü geleneğinde şu söz yer alır: "Karga göz bulmuştu, hâlâ kaş diyordu." (Къуаргъым нэ щигъуэтым, набдзэ жи1ат.).

Birseyy Wumar ve İvan Krilov'un fabllarını incelediğimizde insanların bilgeliğini, karakterini ve ulusal ruhunu yansıttığı sonucuna varıyoruz. Fabllarında özellikle atasözü ve deyişler yer almaktadır. Wumar ve Krilov'un fablları bugün bile güncelliğini korumaktadır. Her iki yazar da çoğunluğu hayvanlardan oluşan insan ilişkilerini kaleme aldıkları fabllarıyla kendi toplumlarına ahlaki ders vermeyi amaçlamıştır. Fabllarında insanların dalkavukluğu, açgözlülükleri, cahillikleri gibi birçok insani kusur alaya alınarak bilgeliğin, dürüstlüğün önemi belirtilmiştir.

Bu çalışma göstermektedir ki karşılaştırmalı edebiyat yöntemi iki farklı edebiyat, dönem ve kültür arasında yazılmış eserlerin analizi ve değerlendirilmesi için olanak sağlamaktadır. Sonuç olarak Birsey Wumar ve İvan Krilov'un fabllarından yola çıkarak bir karşılaştırma yaptığımızda; iki farklı edebiyat ve kültür arasında bir

etkileşimin varlığından bahsetmek mümkündür. Birsey Wumar'ın fabllarının eser, içerik ve karakter bakımından İvan Krilov'un bazı fabllarıyla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

Bu tür incelemelerin dünya edebiyatı ve Çerkez edebiyatı üzerinden yapılması ile Çerkez edebiyatındaki eserlerin öneminin vurgulanacağı ve bilimselliğini artıracığı düşünülmektedir. Ulusal edebiyatlara başka edebiyatların penceresinden bakmak, onların dünya edebiyatındaki yerinin belirlenmesine ve daha net değerlendirilebilmesine katkı sağlayabilir. Bu açıdan çalışmamız sonraki yıllarda yapılacak olan çalışmalara bir referans olma özelliği taşımaktadır.

Kaynakça

- Anikin, A. (2017). *Russkiy etimologicheskiy slovar*. Litres.
- Artemyeva, N. A. (2012). *Animalistiçeskiye obrazi v basnyah İ. A. Krilova*. 15. Smolensk: Smolenskiy Gosuderstvenniy Universitet.
- Aytaç, G. (1997). *Karşılaştırmalı edebiyat*. Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Aytaç, G. (2016). *Karşılaştırmalı edebiyat bilimi*. İstanbul: Doğu-Batı Yayınları.
- Belokurova, S. P. (2006). *Slovar' literaturovedçeskikh terminov*. Paritet.
- Borisovna ve Gupsesheva, B. N. (2017). *Zhanr Basni V Adygskoy Literature*. Gramota.
- Dal, V. (2001). *Tolkoviy slovar jivogo velikorusskogo yazıka*. Moskva: Olma Press.
- Karabacak, E. (2015). *Bir Fabl Ustası olarak İvan Krilov*. 94, İstanbul, İstanbul Üniversitesi.
- Krilov, I. (2014). *Basni*. (E. Karabacak, Çev.) St. Petersburg: Lenizdat.
- Maksimov, P. K. (1968). *Vospominaniya o Gor'kom*. Rostov.
- Mihail Mijayev, Madina Pashtova (2018). *Çerkes Mitolojisi Ansiklopedisi*, Metropol Yayınları, Ankara, s.64.
- Ramazanovna ve Vladimirovna, K. F. (2013). *Pedagogicheskiy Potentsial Literaturno-Tvorcheskoy Deyatel'nosti U.Kh. Berseye*. Vestnik Maykopskogo gosudarstvennogo tekhnologicheskogo universiteta.
- Rousseau ve Pichois, M. A. (1994). *Karşılaştırmalı edebiyat*. ((. M. Yazgan), Çev.) İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Timizhev, H. T. (2013). *Sovremennaya literatura i zhizn' // Istoriya adygskoy (Kabardino-cherkesskoy literatury)* (Cilt II). Nalçik: OOO Tetragraf.
- Wellek-Warren, R. A. (1993). *Edebiyat Teorisi*. (Ö. F. Huyugüzel, Çev.) İzmir: Akademi kitapevi.
- <https://sozluk.tdk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 05.10.2020)